

BEHÇET MAHİR'İN DESTAN VE HALK HİKÂYELERİNDE MESLEK FOLKLORU

Öz: Folklor, bir ülkede veya bölgede yaşayan halkın maddi ve manevi kültür öğelerini tespit ederek inceleyen bilim dalıdır. Folklorun çalışma alanlarından biri de meslek folklorudur. Bir kimsenin kendine temel çalışma alanı edindiği, geçimini sağlamak için yaptığı sürekli iş anlamına gelen meslek, içerisinde barındırdığı kültürel öğeler yönünden zengin bir yapıya sahiptir. Meslek folkloru; meslek gruplarının teşkilatı ve dili, meslek grupları içerisindeki hiyerarşi, meslek grupları için uygun aletler ve bunların kullanımı gibi unsurları değerlendirir. Bu sebeple son zamanlarda müstakil bir alan olarak meslek folkloru üzerine yapılan çalışmalar artmış ve mesleklerin kendilerine özgü âdet ve gelenekleri, inançları, sözlü edebiyat varlıkları derlenmeye başlanmıştır. Çalışmada, Meddah Behçet Mahir'in destan ve halk hikâyelerindeki geleneksel meslekler üzerinde durulmuştur. Nitekim toplumun sözcüsü olan âşık, meddah ve amatör anlatıcılar eserlerinde yaşadığı dönemin siyasi, ekonomik, askerî, dinî vb. unsurlarından kesitler sunarak o dönemin panoramasını çizerler. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada doküman analizi metodu uygulanmıştır. Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın ve Muhan Bali tarafından hazırlanan *Koroğlu Destanı* (1973) adlı eserde 15 destan; Saim Sakaoğlu, Ali Berat Alptekin, Yurdanur Sakaoğlu ve Esmâ Şimşek tarafından hazırlanan *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* (1997) ve *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II* (1999) adlı eserlerde yer alan 24 halk hikâyesi incelenmiştir. Bu anlamda kaybolmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş mesleklerin ve bu mesleklerle ait kültür unsurlarının eserlerde ne şekilde işlendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Behçet Mahir, Destan, Halk Hikâyesi, Meslek Folkloru, Meslekler.

Occupational Folklore in Behcet Mahir's Epic and Folk Stories

Abstract: Folklore is a branch of science that identifies and examines material and spiritual cultural elements of people living in a country or region. One of the fields of the study of folklore is occupational folklore. Occupation which means a continuous work that a person has adopted as her main field of work and does to earn a living has a rich structure in terms of the cultural elements it contains. Occupational folklore evaluates elements such as the organization and language of occupational groups, hierarchy within occupational groups, tools suitable for occupational groups and their use. For this reason, recently, studies on occupational folklore as an independent field have increased and specific customs and traditions, beliefs, oral literary works of professions have started to be compiled. The study focuses on traditional professions in the epics and folk tales of Meddah Behcet Mahir. As a matter of fact, minstrels, meddah and amateur narrators, who are the spokespersons of the society, depict the panorama of that period by presenting sections from political, economic, military, religious, etc. elements of the period they live in their works. In this study, where qualitative research method was used, document analysis method was applied. The study analyzed 15 epics in *Koroğlu Destanı* (1973) prepared by Mehmet Kaplan, Mehmet Akalın and Muhan Bali, and 24 folk tales in *Meddah Behcet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* (1997) and *Meddah Behcet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II* (1999) prepared by Saim Sakaoglu, Ali Berat Alptekin, Yurdanur Sakaoglu and Esmâ Simsek. In this sense, how the lost or forgotten occupations and their cultural elements were handled in the works was determined.

Keywords: Behcet Mahir, Epic, Folk Tale, Occupational Folklore, Occupations.

TÜRKÜLÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
55. SAYI / VOLUME
2024-BAHAR / SPRING

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Doç. Dr.
Mehmet ALPTEKİN

Kilis 7 Aralık Üni.
İnsan ve Toplum Bil. Fak.
Türk Dili ve Edebiyatı Böl.

mehmetalptekin@kilis.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2387-2576

Gönderim Tarihi
Received

27.02.2024

Kabul Tarihi
Accepted

17.05.2024

Atf
Citation

Alptekin, Mehmet. "Behçet Mahir'in Destan ve Halk Hikâyelerinde Meslek Folkloru." *Türkük Bilimi Araştırmaları*, no. 55, 2024, ss. 11-34.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Giriş

Meslek folkloru, aynı meslek grubuna mensup bireylerin belli bir iş çevresinde ortaya koydukları tüm anlamlı kültürel oluşumlardır. “İş yerlerinde oluşan özel bir dilin, düşüncelerin, âdetlerin, inançların, sembollerin, aletlerin ve benzeri unsurların meslek mensupları tarafından yaratılması, kullanılması ve yalnızca onlar tarafından anlaşılması meslek folkloru çalışmalarının çıkış noktasını oluşturmuştur” (Marcus ve Marcus 121’den İpek 5). Köyden kente çalışma hayatı etrafında şekillenmiş folklor ürünlerini içeren meslek folkloru kavramı, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmış; Avrupa ve Amerika’da *occupational folklore* veya *occupational folklife* terimleriyle ifade edilmiştir (Duymaz ve Şahin 104). Meslek folkloru, bir iş kolu etrafında şekillenen meslekî bilgiyi, gelenekleri, inanışları, sözlü ve sözsüz iletişim biçimlerini kısacası meslek etrafında oluşan kültürü veya kültürel öğeleri inceler (İrmak II).

Toplumsal yaşamda karşımıza çıkan sosyal grupların önemli bir kısmını, meslek grupları oluşturmaktadır. Diğer gruplarda olduğu gibi, meslek gruplarında da bazı folklor ürünleri yaratılıp aktarılmaktadır (Duymaz ve Şahin 101). Bu folklor ürünleri içerisinde mesleklerin icra biçimleri, meslek etrafında şekillenmiş maddi ve manevi kültür öğeleri yer almaktadır (Komser 169). Öyle ki meslek üyelerinin kendi aralarındaki ortak dilleri, sözlü kültür ürünleri, geleneksel uygulamaları, inanışları, meslekî âletlerin yaratımı ve kullanımı hakkındaki bilgileri ayrıca meslek erbaplarının giyim tarzları, çalışma hayatıyla ilgili düşünceleri meslek folkloru kapsamında incelenmektedir (Fedakâr ve Derdiçok 98). “Meslek folkloru denilince, grup içindeki anlatılar, gündelik konuşmalar, çeşitli jargonlar, espriler, şakalar hatta grup üyeleri arasındaki bakışmalar, jest ve mimikler gibi soyut öğeler yer alabileceği gibi, giyim, yeme içme alışkanlıkları, kullanılan araç gereç gibi somut kültürel öğeler de incelemeye dâhil edilebilir.” (İpek 5).

Günümüzde teknolojik gelişmelerle beraber ürünlerin üretim biçimleri ve aletleri değişmiş; seri üretimle birlikte yeni veya farklı mal ve eşyaların üretim metotları sayesinde yeni meslekler ve meslek alanları ortaya çıkmıştır. Bu üretim biçimlerinin çoğalmasıyla birlikte ne yazık ki kültürel ve tarihî geçmişe sahip geleneksel meslekler de kaybolmaya başlamıştır (Arioğlu 5). UNESCO tarafından kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nde geleneksel meslekler ve bu mesleklerin korunmasına yönelik çalışmalara vurgu yapılmıştır (Örkün 2). Geçen yüzyılın ortalarından itibaren Türk toplumunun sosyal ve iktisadi hayatındaki değişim, geleneksel mesleklere modern mesleklerin eklenmesi meslek olgusunun kapsam ve mahiyetini değiştirmiştir (Aça 126). Dünya gene-

linde meslek folkloru çalışmaları daha kapsamlı ve yeni ortaya çıkan meslekleri de içine alırken Türkiye'de meslek folkloru alanındaki çalışmaların bakırcılık, yemenicilik, çömlekçilik, halıcılık vb. gibi el işçiliğine bağlı meslekler etrafında şekillendiği görülmektedir.

Meslek folkloru çerçevesinde değerlendirilen iş gruplarındaki üyelerin o mesleğe dâhil olmadan evvel uzunca bir süre eğitim görmeleri ve ilgili iş grubunun köklü bir geçmişi olması gerekmektedir (Abalı 119). Meslek folklorunun inceleme alanına giren gerek çok köklü bir geçmişin ürünü olan geleneksel meslekler, gerekse de kentleşmenin etkisiyle ortaya çıkan modern meslekler bir toplumun sahip olduğu halk bilgisi ürünlerindedir. Bu ürünler bir yandan toplum için geçmişle gelecek arasında kültürel taşıyıcılık rolü üstlenirken bir yandan da toplumun küresel anlamda tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Kültürümüzün önemli yapı taşlarından biri olan meslek folkloru edebî ürünlere yansımıştır. Edebî türler, gerçek hayatla ilişkili olup toplumun aynası gibidir (Doğramacıoğlu 943). Bir edebî tür olarak düşünüldüğünde halk anlatıları kültürel belleğin aktarıcısıdır. Toplumun kültürel kodlarını oluşturan değerler, uzun bir birikim sonucunda meydana gelmektedir. Özellikle toplumun yaşam tarzına, bulunduğu coğrafyaya ve bağlı bulunduğu inanç sistemlerine göre şekillenmektedir (Kaplan 192). Halk anlatısı türlerinden biri olan destanlarda tarihî olayların geçtiği zamana ait yaşayış düşünüş ve inanın izlerini görmek mümkündür (Alptekin ve Kaplan 2525). Aynı şekilde göçebelikten yerleşik yaşama geçişin ilk ürünlerinden olan halk hikâyeleri içerisinde barındırdığı öğeler yönüyle bir dönemin panoramasını sunmaktadır. Halk hikâyeleri incelendiğinde kültür taşıma özelliğiyle dikkat çekmektedir. Halk hikâyelerinde gündelik yaşamdan kılık kıyafete, mutfak kültüründen barınmaya, ulaşımdan değerli taşlara, hekimlikten mesleklere, bitkilerden hayvanlara kadar oldukça zengin bir nesne dünyası bulunmaktadır (Okuşluk Şenesen 292).

Çalışmada günümüzde unutulmaya yüz tutmuş veya değişen yaşam koşullarıyla birlikte kendini yenilemek zorunda kalan mesleklerin Meddah Behçet Mahir'in destan ve halk hikâyelerine yansımaları tespit edilerek incelenmiş ve ilgili meslekler meslek folkloru bağlamında değerlendirilmiştir. Bu eksende Behçet Mahir'den derlenen Köroğlu Destanı (1973) adlı eserde 15 destan (*Köroğlu'nun Zuhuru, Köroğlu ve Demircioğlu, Demircioğlu-Reyhan Arap, Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması, Köroğlu-Niğdeli Ge-yik Ahmet, Köse Kenan-Dana Hanım, Köroğlu-Han Nigar, Köroğlu-Han Nigar-Haşan Bey-Telli Nigâr, Akşehir Telli Nigâr Cengi, Keloğlan'ın Köroğlu'nun Atını Kaçırması, Kenan Kolu, Bağdat Kolu, Kızıroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan, Bolu Beyi, Köroğlu'nun Sonu*) ve Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I-II (1997-1999) adlı eserlerde 24 halk

hikâyesi (*Kirmanşah, Mugimi Han, Şah İsmail, Yaralı Mahmut, Davutoğlu Rüstem, Hüthüt Kuşu, Zaloğlu Rüstem, Eşref Bey, Firdevs Şah, Latif Şah, Asil ile Nesil, Kerem Nesil, Leyla ile Mecnun, Yusuf ile Züleyha, Muğdat Pehlivan, Nebi Han, Nemrut Han, Âşık Verga, Kıvılcımoğlu Topal İbrahim, Şahmaran ile Lokman Hekim, Yunus Emre, Âşık Şenlik ile Sümmani Karşılaşması, Kağızmanlı Âşık Hıfzı*) incelenmiş ve meslek folkloruyla ilgili örnekler eserden yapılan alıntılarla desteklenmiştir.

Meslek Folkloruyla İlgili Tespitler

Nalbantlık

Nalbant sözcüğü Arapça “na’l” ve Farsça bağlama anlamına gelen “bend” kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Sözlük anlamı olarak ise, atlara nal takan sanatkar anlamındadır (Şemseddin Sami 1464). Türklerin atları ehlileştirilmesiyle kültürel hayatımızda yer edinen bu meslek, değişen yaşam şartlarına bağlı olarak eski önemini kaybetmiştir. Kervansarayların ve hanların çevresinde toplanan meslekler bir dönemin popüler meslekleri arasındadır. Ayrıca şehirden uzak köylerde de bu mesleği icra eden ustaların varlığı bilinmektedir.

Köroğlu’nun Demircioğlu Kolu’nda meslek folkloru bağlamında nalbantlıkla ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Köroğlu, atlarına çok önem vermektedir ve onların bakımlarıyla yakından ilgilenmektedir. Destanda, Köroğlu üç aydan üç aya Kırat’ın nalını değiştirmektedir. Nal, atın dayanma gücünü artırmak, tırnak sağlığını korumak, hızlı koşmasını ve hastalıklardan korunmasını sağlamak amacıyla atların tırnaklarına çakılmaktadır (Se-yirci 149). Destanda Köroğlu bunu da işinin ehli olan nalbant Ermeni Armenik’e yaptırmaktadır. Erzurum’a yolu düştüğünde Köroğlu, Armenik’i ziyaret etmekte ve nalların değişim zamanı gelmişse atın nallarını değiştirmektedir. Bir gün yine atın nalını değiştirmek için dükkâna uğradığında daha sonra kendi keleşleri (yiğit) arasında yer alacak Demircioğlu ile karşılaşır (Kaplan vd. 14-15). Demircioğlu Kenan, Armenik’in yanında kalfadır. Behçet Mahir burada Köroğlu’nun ağzından Armenik’in dükkânını ve kalfası Demircioğlu’nu şöyle tasvir etmektedir:

Bir gün yine Köroğlu öyle geldi ki Armenik yoktur, Armenik’in dükkânının içinde bir kalfa çalışıyor. Ama nasıl kalfa çalışıyor? Bu adam kolları çemirlemiş, parmaklar tohumlu hıyara benziyor, bilekler kalın, pazılar heybe gibi oklanmış, önünde çekiç, örs nal döğerdi. Çekiç demire çalındıkça ateş fırlardı. Köroğlu böyle Kırat’ın üzerinde dükkânın önünde böyle bir seyretti (Kaplan vd. 15).

Bir dönem şehir merkezlerinde, yol güzergâhlarında, han ve kervansarayların çevresinde faaliyet gösteren nalbanthaneler çok amaçlı kullanıma sahipti. Esas itibarıyla nal yapıp nal çakma işiyle uğraşan bu meslek

erbapları, bazen farklı meslek gruplarıyla etkileşime girmiştir. Özellikle demircilikle iç içe giren nalbantlık, demirciliğin bir alt dalı gibi düşünülmüştür. Zaman içerisinde demirci dükkânları nal satan işletmeler içerisinde yer almıştır. Aynı şekilde nalbantlar değişen yaşam şartlarına ve ihtiyaca bağlı olarak dükkâna bağlı kalmayıp mesleklerini farklı biçimlerde icra etmişlerdir. Seyyar nalbantlar bu durumun örneğidir. Henüz teknolojinin gelişmediği ve atların önemli bir binit olduğu dönemlerde nalbant dükkânları yaptıkları işe göre dört farklı yapıda yer almıştır:

1. İçinde hem yapıp hem de nal çakılan dükkânlar.
2. İçinde nal yapılmayıp yalnız çakılan dükkânlar.
3. İçinde nal yapılmayıp çakılan ve araba aksamı ve zirai alet tamirati yapılan demirci dükkânları.
4. Seyyar nalbantlar (Ötkem 39'dan Osmanağaoğlu 153).

Nalbantlar, hayvan nallamanın yanında usta-çırak ilişkisi içinde aktarılan geleneksel bilgiye sahip ve tedavi yöntemlerini bilen kişilerdi (Ersoy 13). Diğer mesleklerde olduğu gibi nalbantlıkta da usta-çırak ilişkisi önemli bir husustur. Çıraklar kazandıkları tecrübelerine göre zamanla kalfa ve usta olmaktadır. Ustalar, yanlarında çalışan kalfa ve çırakların deneyimine göre gerektiğinde iş yerlerini onlara emanet edebilmektedir. Bu durum mesleklerdeki hiyerarşiyi ve meslekî deneyimi özetlemektedir. Destanda, Armenik'in dükkânını yanında çalışan kalfa ve çıraklara emanet etmesi usta-çırak ilişkisi ve mesleklerin çalışma biçimi hakkında bilgi vermektedir.

Behçet Mahir anlatıda ayrıca demircilikle nalbantlığın yakın uğraşı alanları olduğunu ve bir dönem kültür hayatımızda bu meslekleri yapanların Ermeniler olduğunu da ifade etmiştir:

Meğer bu yiğidin adı Demircioğlu derlerdi, lâkabına. Babası demirciydi. Kendisinin adına Kenan derlerdi. Demircioğlu Kenan, o zaman tabii İslamlar sanatın hatırası için Ermeniler yanında çalışırdı. Sanatın hatırası için Demircioğlu, Armenik'in yanında kalfa girmişti (Kaplan vd. 16).

Destanda nalbantlık, meslek folkloru bağlamında değerlendirildiğinde diğer meslek gruplarında olduğu gibi, nalbantlıkta da işin ehli ustalara daha çok talep olduğu ve onlara güvenildiği anlaşılmaktadır. Bu mesleğin diğer bir özelliğinin de usta-çırak ilişkisi etrafında geliştiği ve bu hiyerarşiye bütün çalışanların uyum sağladığı görülmektedir. Dükkâna gelen Köroğlu'nu Demircioğlu'nun buyur etmesi ve ikilinin meslekle ilgili sohbeti işyeri sahibi ile müşteri ilişkisini özetlemektedir. Ayrıca dükkânın dekoru ve mesleğin icrası sırasında kullanılan örs, çekiç ve nal gibi alet ve malzemeler meslek folklorunun çalışma alanına girmektedir.

Kasaplık

Türkçe Sözlük'te kasap; sığır, koyun gibi eti yenecek hayvanları kesen veya dükkânında perakende olarak satan kimse şeklinde tanımlanmaktadır (1228). Yerleşik yaşam kültürünün ürünü olan kasaplık, köklü bir geçmişe sahiptir. Bu yönüyle birçok kültürel değeri barındırmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte sanayileşen dünyada kasaplık kendini yenileyerek modern meslekler arasında yer almıştır.

Köroğlu Destanı'nın Ayvaz Kolu'nda kasaplık mesleğinden bahsedilmektedir. Destanda, mesleğin ayrıntılarına yer verilmemekle birlikte meslekle ilgili genel bilgilere ulaşılmaktadır. Destanda Ayvaz'ın babası Ermeni Antik, İstanbul'da kasapların başıdır ve kırsaldan gelen bütün hayvanlar ilk önce onda toplanmaktadır. Kasapbaşı uygun gördükten sonra ihtiyaca göre hayvanlar diğer kasaplara taksim edilmektedir. Destandan hareketle İstanbul gibi büyük şehirlerde bir dönem kasapların canlı hayvan ihtiyaçlarının bir sistem dâhilinde temin edildiği, kasapların sıkıntı çekmemesi için gerekli önlemlerin alındığı ve hayvanların dağıtımı gibi pek çok şeyin bir organizasyon dâhilinde gerçekleştiği söylenebilir.

Antik, çok zengin bir Ermeni'dir. Yüz elli kepenk kasap dükkânı, bütün Antik'in parası ile et keser, İstanbul'a gelen sürüler, Antik'in yazıhanesine devrolur. Onun parası ile alınır. Bütün İstanbul'un alt başı, üst başı, Kasapbaşının parası ile bütün kasaplar onun faydasından faydalanır (Kaplan vd. 48-49).

Kasapbaşılık, Osmanlı Devleti'nde hayvan temini ve kesimiyle uğraşan kişilere verilen isimdir. Bu meslek erbapları özellikle XVII ve XVIII. yüzyıllarda şehrin et ihtiyacını karşılayan bir organizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır (Türkhan 254). Destana göre İstanbul'da bu işi Antik isminde zengin bir Ermeni üstlenmiştir. Nitekim Osmanlı Devleti'nde kazançlı meslekler daha çok Ermenilerin kontrolü altındaydı. Bu durum birçok edebî ve tarihî esere de yansımıştır. Fuzuli Bayat, esere sonradan eklenmiş Ermenilik kurgusunu sosyal hayatın epik gelenekteki izi olarak değerlendirir (86).

Destanda, Ermeni Antik'in oğlu Ayvaz'ı kaçırmak isteyen Köroğlu kılık değiştirerek kasapbaşına yaklaşmayı başarır. Köroğlu, kendisini davar sürüsü sahibi olarak tanıtır. Anlatıda, köyde yetiştirdiği koyun ve keçilerini kasaba satmaya çalışan bir sürü sahibinin durumu özetlenmektedir. Destanın devamında kasapbaşının sürü sahibi kılığındaki Köroğlu'nu pazarlık için dükkâna davet edip kahve ikram etmesi esnaf-müşteri ilişkisi ve alışverişteki iş ahlakı hakkında bilgi vermektedir.

“Köroğlu, ben kasapbaşının karşısında, her ne kadar düşündü ise, zayıf çıktı, bir, işte, kapıya yaslandığı, birkaç sürü davar getirdim, buyrun efendim, bakar mısınız malıma, deyip böyle Kasapbaşına yanaşayım...”

“Kasapbaşına şöyle seslendi: ‘Buyurun beyefendi, birkaç sürü högeç getirdim, buyurun, bakın! Kasapbaşı siz misiniz?’ deyip seslendi. Kasapbaşı ‘Peki, attan inin, buyurun bir kahve için.’ ‘Hayır’, efendim, acele iş, kahvenizi sonra içerim. Buyurun, çobanlar sürülerin önünde, buyurun işimiz acele...” (Kaplan vd. 49-50).

Kasapbaşı ile Köroğlu'nun diyalogu sırasında pazar, kasapbaşı, högeç (iki yaşını doldurmuş koç), davar, sürü... gibi meslekî terimler hakkında bilgi edinilmektedir. Meslek folkloru kapsamında değerlendirildiğinde ise kasapların ürünlerinin temini ve satışı sırasında bir kontrol mekanizması tarafından denetlendiği anlaşılmaktadır.

Kahvehanecilik

Yerleşik yaşam kültürünün ürünü olan kahvehanelerin geçmişi oldukça eskiye dayanır. 1500'lü yıllardan itibaren kahvehanelerin halk arasında sevilip yaygınlaştığı, birçok kahvehanenin peş peşe açıldığı ve büyük ilgi gördüğü bilinmektedir. Belli bir devamlılığı olan bu mekânlar toplumun geleneksel kurumlarından (Özkan III).

İlk zamanlardan beri halkın ilgi odağı olan kahvehanelerin zamanla birçok türü ortaya çıkmıştır. Mahalle kahvehaneleri, esnaf kahvehaneleri, yeniçeri kahvehaneleri, âşık kahvehaneleri, çalgılı kahvehaneler, meddah kahvehaneleri (Özkan 53-58) gibi türleri olan bu mekânlar toplumun önemli dinamikleri arasındadır. Kahvehaneler bireylerin boş vakitlerini geçirdikleri yerler olmanın haricinde sosyalleştikleri ve dış dünyayı tanıma fırsatı buldukları mekânlar arasındadır.

Köroğlu Destanı'nın Niğdeli Geyik Ahmet Kolu'nda bir gün Demircioğlu bir kahvehaneye varır. Amacı Köroğlu'nun koçaklarından Niğdeli Geyik Ahmet'in nerede olduğunu öğrenmektir. Kahvehaneye giren Demircioğlu'nu kahvehanecinin buyur etmesi, siparişini alması, siparişi hazırlaması ve servis yapması mesleğin iş tanımını ortaya koymaktadır. Behçet Mahir, Demircioğlu'nun kahvehaneciyle olan diyalogunu şöyle aktarmaktadır:

Kahveci: ‘Hey delikanlı ne emrediyorsun?’ dedi. O zaman, Demircioğlu bir kahve ısmarladı kahveciden. ‘Kahveci baba, bana bir kahve pişir.’ ‘Baş üstüne delikanlı’ Kahveci kahvesini pişirip, Demircioğlu'nun getirdi önüne. Demircioğlu, bir yudumda kayveleri içer, bir de şenliğin sözüne kulak, verirdi (Kaplan vd. 59).

Gazete, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının olmadığı dönemlerde kahvehaneler, günlük yaşamda her türden dedikodu, fısıltı ve söylentinin kaynağı olmuş ve bir çeşit resmî olmayan medya görevini üstlenmiştir. Bu anlamda yerleşim yerleri için kahvehanelerin buluşma yeri ve haberleşme merkezi konumunda olduğu anlaşılmaktadır (Şahbaz 80). Köroğlu Destanı'nın Kenan Kolu'nda da Deli Mehtar, Kenan Eli'ne gittiğinde orası hakkında bilgi toplamak için bir kahvehaneye girer. Kahvehaneye girdiği sırada oradaki insanlarla samimiyet kurmak için onlara selam verir. Kahvehaneci, Deli Mehtar'ı buyur ettikten sonra ondan siparişini alır. Destanda Deli Mehtar'ın kahvehaneye girmesi ve kahvehaneciyle diyalogu şu şekilde geçmektedir:

Deli Mehtar, günlerin bir gününde, Kenan Eli'ne giderek çarşıları dolanarak, atını bir hana çekip, kendisi bir kahveye içeri girdi, selâm verip oturdu. Kahveci geldi. “Hey delikanlı, ne istiyorsun?” dedi. “Kahve getir!” Deli Mehtar'ın kahve istemek fikri yoktu, milletin ağzından söz almak fikri. Bir sedirde oturarak, kahveci kahve koydu önüne, Deli Mehtar kulak verdi milletin sözüne (Kaplan vd. 239-240).

“Kahvehanelerin, sosyal ilişkilerin devamlı ve düzenli bir biçimde sürdürülmesi yönünden etkili olduğu ve toplumun daha geniş kesimleriyle sürdürülen yüz yüze ilişkilerde fonksiyonel bir öneme sahip olduğu da ifade edilebilir.” (Yıldız 165). Kenan Kolu'nda Deli Mehtar'ın kahvehaneye girerken oradakileri selamlaması bu mekândaki âdâb-ı muâşeret kurallarına uyulduğunu göstermekte ve örnek teşkil etmektedir. Kahvehanecinin sipariş alırken müşterisine hitaben kullanmış olduğu kalıp ifadeler de meslek folkloru açısından önemlidir. Kahvehanedeki insanların sohbet etmesi ve yeni gelenleri dışlamamaları bu mekânların insanların sosyalleşmesine katkı sağladığını göstermektedir.

Köroğlu Destanı'nın Bağdat Kolu'nda Köroğlu, turna cigası getirmesi ve Bağdat'a gidip de dönmeyen koçaklarını bulması için yardımcılarında Deli Mehtar'ı görevlendirir. Deli Mehtar, Bağdat'a gittiğinde bilgi toplamak amacıyla bir kahvehaneye girer. Behçet Mahir, Deli Mehtar ve kahvecinin diyalogu sırasında konuyu bölerek geçmiş dönemlerde kahvehanelerde günümüzdeki gibi içecek çeşitliliğinin olmadığını dile getirmektedir. Kahvehanecinin ifadesinden yola çıkarak kahvehanelerde sadece kahve ve çay seçeneğinin olduğu anlaşılmaktadır.

“Kahveci gelip, ‘Ey delikanlı, kahve mi? Ne emrediyorsun.’

E, o zamanın devrinde, çaylar tarçın, böyle o çaylar yok, kahveler, sütlü kahve içer yahut adi yahut şekerli. ‘Kahve getir!’ dedi kahveciye. Kahveci, kahveyi getirip Deli Mehtar'ın önüne koydu.” (Kaplan vd. 303-304).

Kahvehanelerin önemli unsurlarından biri de âşıkları halkla buluşturan mekânlar olmasıdır. Özkul Çobanoğlu da bu bilgiye paralel olarak kahvehanelerin ozan-baksı geleneğinin devamı olan âşık tarzı edebiyata ev sahipliği yapan bir oluşum olduğunu belirtir (29). Bu yönüyle âşık edebiyatının oluşumunda kahvehanelerin önemi yadsınamaz.

Kerem ile Aslı Hikâyesi'nde Kerem, Aslı'yı diyar diyar ararken yolda karşılaştığı sofuyla arkadaş olur ve birlikte gurbete çıkarlar. İki arkadaş yolda Anadolu üzerinden Amasya'ya gelirler. Orada Kerem'in elindeki sazı gören kahvehaneci, Kerem'i kahvehanede saz çalıp söylemesi konusunda ikna eder. Böylece hem kahvehaneye müşteri gelecek hem de Kerem ekmek parası kazanabilecektir. Nitekim hikâyede kahvehaneye âşık geldiğini duyan halkın buraya olan ilgisinin arttığı görülmektedir. Buradan hareketle kahvehanecilerle âşıkların ortak paydada buluşabilecekleri hikâyede şöyle geçmektedir:

Benim gahveme heç kimse gelmiyor. Sazı yendir bir tene çal bahalım, bir ekmek parası hem sene bene diyen gahveci, Kerem: 'Sofi gardaş, ver şu sazi bunun de göyni hoş olsun.' diyip aldı sazını bahalım, burada ne demiş Kerem, halg gahveciye nasıl cem olmuş, gahveci de halga ne hizmet etmiş. (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II* 132).

Eşref Bey Hikâyesi'nde, Eşref Bey Zöhre Banu'yu bulmak için bir delikanlının yardımıyla Kandeher şehrine ulaşır. Şehre vardıklarında Eşref Bey bir dükkânda saz görür ve satın almak ister. Yanındaki delikanlı ise Eşref Bey'in kendilerini ele verebileceğini düşünerek saz almasını engellemeye çalışır. Eşref Bey ısrar ederek sazı satın alır. İkili daha sonra bir kahvehaneye uğrar. Kahvehanedekiler Eşref Bey ve delikanlının elinde saz görünce onları âşık zanneder ve bir şeyler çalıp söylemesi konusunda ısrarcı olurlar (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II* 31). Hikâyeden yola çıkarak âşıkların saz ve kahvehanelerle özdeşleştiği sonucuna ulaşılabilir.

Metinlerde meslek folkloru bağlamında kahvehanecilik değerlendirildiğinde bir dönem kahvehanelerin âşıklara ev sahipliği yapan ve âşıklık geleneğinin devamlılığına katkı sağlayan bir kurum olduğu söylenebilir. Bunun yanında kahvehaneler, insanların sosyalleşmesini ve keyifli zaman geçirmelerini sağlayan bir mekân konumundadır. İncelenen metinlerde kahvehanelerdeki müşteri ilişkileri, kullanılan aletler, malzemeler ve dekor hakkında da bilgiler verildiği görülmektedir.

Çerçilik

Çerçiler, bir dönem at veya eşek daha sonraki dönemlerde ise otomobil, dolmuş ya da kamyonet tipi araçlar üzerinde köy ve kasabalarda

satış veya değiş-tokuş yaparak geçinen ticaret erbapları olarak bilinmektedir. Bazı yerlere günübirlik uğramakta bazı yerlerde ise uzun süre kalmaktadırlar. Uzun süre kalmaları durumunda binitlerinin bakımı, kalacakları yerler, yeme-içme gibi ihtiyaçları yöre halkı tarafından karşılanmış ve eriye ayrı bir önem verilmiştir (Aykanat 6). eriler işleri gereği halkla içiçe oldukları için her Őeyden haberdar olup gittikleri yerlerde de öğrendikleri bilgileri paylaşılarak bir anlamda haber ve kültür taşıyıcılığı rolü de üstlenmişlerdir.

Kırsal kesimdeki halkta güven duygusu oluşturan ve sevilen bir karakter olan çerçiler halk anlatısı kahramanlarının da bu meslekle ilişkilendirilmesini sağlamıştır. “eri gerek halk hikâyelerinde gerekse de fıkralarda çoğunlukla bilge, akıllı, kurnaz, becerikli bir tip durumundadır. Bilgeliği, okumuş-yazmış tahsilli biri olmasından değil, tamamen gezip görmesine bağlı bilgi ve tecrübe birikiminden gelmektedir.” (elik 289). Halk anlatısı kahramanı kimliğini gizlemek istediğinde kılık değiştirme ihtiyacı duyar. Bu durumda kahramanın başvurduğu yöntemlerden biri de eri kılığına girmektir. Çünkü eriler halkın arasına rahatlıkla girebilen, onlarla kolaylıkla iletişim kurabilen kimi zaman da halka danışmanlık yapan bilge rolündedir.

Köroğlu Destanı'nın Bağdat Kolu'nda; Köroğlu, şahoğlu şah Abbas tarafından tutsak edilen keleşlerini kurtarmak amacıyla Bağdat'ın yolunu tutar. şehre ulaştığında kimliğini gizlemek için eri kılığına girer ve bu sayede şehirde istediği yere girip çıkar Ayrıca Köroğlu'nun çerçilerin kullandıkları teçhizatları da tedarik etmesi onun işini basitleştirmekte ve kendini kolayca kamufle etmesine imkn sağlamaktadır.

Köroğlu Kırat'ı boyayıp bir al at kılığına koydu. Yni boya ile al boya ile bir al etti baştan ayağa. Kendi kıyafetini bir derviş kılığına koydu. Nihayet bir eri kılığında sandık yükleyerek üzerine binip eri alameti ile mervane külah başında, sakalı taktı. Nihayet bu gıbalde İşfahan'a, İnan topraklarına yaklaşır yaklaşmaz, gidip gelen bezirgnlar ile çünkü o vaktin devrin; herkesin hududunda elçiler gider gelirdi (Kaplan vd. 377).

Köroğlu Destanı'nın Bolu Beyi Kolu'nda Köroğlu, Kanlı Arap'ı bulmak için yola çıkar. Kimliğini gizlemek amacıyla eri kılığına girer. Kılık değiştiren Köroğlu gerçekçi olabilmek için çerçilerin satış yaptığı nesnelere de temin eder. Bunlar; ii yumurta dolu sandık, boncuk, yüzük gibi nesnelere ve çeşitli köy eşyalarıdır. eri kılığındaki Köroğlu'nun satış yapmak için faydalandığı ürünler metinde Şöyle geçmektedir:

Molla Arap'ı soyundurdu, bir keloğlan etti Köroğlu, kendini de bir eri etti. Kırat'ını boyadı, bir beyaz at etti; yani beyaz boyak ile boyadı, bir beyaz at etti. İki sandık yükleyip dört tane de himar köylerden getirttirip

merkeplerin üzerlerine sandıkları ve sandıkların içini yumurta doldurttu. O beyaz atın üstünde kıymetli, köy eşyaları, yani boncuk, yüzük, işte bir takım çerçi emareti Kırat'ın üstüne sandıklara doldurdu, bir tebdil aldı. Merkeplerin de üzerinde sandıklar yumurta dolu, böyle bir tebdil ile gelip köprüyü geçti (Kaplan vd. 461).

Bir meslek erbabı olarak çerçiler, bir yandan kendilerine geçim kaynağı sağlarken diğer yandan kırsalın en ücra köşelerine kadar ulaşarak insanların ihtiyaçlarına cevap vermişlerdir (Köse ve Korkmaz 482). Uzak mesafelere kadar giderek mesleklerini icra ederken insanların da beğeni ve güvenini kazanmışlardır. Yaralı Mahmut Hikâyesi'nde çerçi, Mehub'un bulunduğu çadıra giderek ona elindeki ürünleri takdim etmiştir. Mehub, çerçinin sunduğu ürünler arasından Mahmut'a ait yüzüğü seçmiştir.

“Mehub, dün çerçiler gapiya geldi. Bu çerçilerden bir üzük aldım. Barmagima tahdim, herhal, o çerçinin gözü değdi, ben nefese geldim, hestelendim.” (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* 78).

Çerçilik, meslek folkloru bağlamında incelendiğinde çerçilerin en ücra köşelere kadar giderek kırsaldaki insanların ihtiyaçlarını gidermedeki rollerine, halkla iç içe olduklarından dolayı onların güvenlerini kazanmalarına ve iletişim yönlerinin güçlü olduğuna metinlerde vurgu yapılmıştır.

Bezîrgânlık /Tüccarlık

Bezîrgânlık ve çerçilik meslekleri birbirleriyle yakından ilişkilidir. Ticaret hacmi ve mekânsal farklılıkların dışında, iki ticaret erbabının benzer görevler üstlendiği söylenebilir. Bezîrgânların ve çerçilerin hikâye kahramanlarına gezip gördükleri yerler ve haberdar oldukları olaylar hakkında bilgi vermeleri, bu iki mesleğin kültür hayatımızdaki önemini göstermektedir. Diğer halk anlatılarında olduğu gibi Dede Korkut Kitabı'nda da bezîrgânlar haber verme, iletişim kurma, yol gösterme işlevini üstlenmektedir (Ögel 373-379). İncelenen metinlerde bezîrgânların uzak diyarlardaki insanlar arasında iletişim kurma ve kültür taşıyıcılığı rolleriyle ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Uzak diyarlar arasında ticareti sağlayan bu kişiler için hayat göründüğü gibi kolay değildir. Nitekim Dağıstanlı derviş, Çamlıbel'deki Köroğlu'nun namını duyar. Dağıstan'daki Nigar'ın bir resmini alarak Çamlıbel diyarına gider. Orada Köroğlu, dervişe Nigar'ın durumunu sorunca, derviş Nigar'ın nişanlısının Halep'e bezîrgânlık için gittiğini ve orada öldüğünü söyler (Kaplan vd. 79). Bu bilgidен hareketle bezîrgânlığın zor ve tehlikelerle dolu bir meslek olduğunu sonucuna ulaşılabilir.

Köroğlu Destanı'nın Köroğlu-Han Nigar-Hasan Bey-Telli Nigar Kolu'nda; Hasan Bey, babası Köroğlu'nu bulmak için Azerbaycan üzerinden Anadolu'ya gelirken yolda bir kervanla karşılaşır. Kervancı, yolu bildiğinden dolayı onu tehlikelere karşı uyarır ve tek başına gitmemesini söyler. Çünkü yol üzerinde çeşitli güzergâhlarda eşkıyalar vardır. Bu bilgilerden hareketle kervancıların gözlem yeteneğinin güçlü olduğu yorumu yapılabilir.

“Yani kervan ilerlemek istedi. Nihayet, kervanın yarısını geçip, meğer o kervanın sahibi bezirgân, ak deve üzerinde, taht-ı revan üstünde, nargilenin kulpu elinde, hem nargile çekiyor. Buhara papak başında, hem de dört yana göz çalardı. Öyle baktı ki bir civan delikanlı kervanı geçmek istiyor.” (Kaplan vd. 112).

Ticaret erbabı bezirgânların en büyük yardımcısı yüklerini taşıdıkları bir dönemin ağır vasıtası sayılabilecek kamyonet ve tır görevindeki develerdir. Yaralı Mahmut Hikâyesi'nde Hacı İbrahim isimindeki bezirgân yurt içi ve ülkeler arasında ticaretini deve ve atlarla gerçekleştirmektedir (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* 220).

İncelenen metinlerden hareketle bezirgânların ülkeler arasında ticareti geliştirdikleri gibi kültür alışverişine de katkı sağladıkları söylenebilir. Metinlerde meslekle ilgili olarak bezirgânların binitlerine ve yük hayvanlarına, mesleğin zorluklarına ve meslekî terimlere yer verildiği tespit edilmiştir.

Hancılık

Han; işlek caddelerde, konak yerlerinde, şehirlerde yolcuları barındırmak, kervanları dinlendirmek, malları sahiplerine ve tüccara teslim edinceye kadar muhafaza etmek için tamamen kâgir yapılan binalara verilen addır (Akozan 23). “Kervanların esas hedefi olan şehirlerde, hanlara daha çok ihtiyaç vardır. Bunun için de şehirlerde ihtiyaca göre irili ufaklı pek çok han inşa edilmiştir. Kentte geçici olarak ikamet eden tüccarlar buralarda kalır, mallarını da aynı yerde saklarlardı.” (Ilıca 510).

Hanları işleten, hana gelen müşterilerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan kişilere de *hancı* adı verilmektedir. Hancılar ellerindeki imkânlar ölçüsünde gelen müşterilere en iyi hizmeti vermekle sorumludur. Bunun yanında hancıların anlayışlı ve merhametli kişilikleri de belirgin özellikleri arasındadır. Köroğlu'nun Bağdat Kolu'nda; Köroğlu Bağdat'ta tutsak olan keleşlerini kurtarmak amacıyla derviş kılığında gider ve şehirdeki olan bitenler hakkında bilgi alabilmek için bir hana girer. Hancıya çantasındaki kuru ekmeklerini göstererek ıslatmasını söyler. Hancı da onun durumuna acıyarak yardımcı olur.

“Nihayet dağarcıktan çıkartıp bir kuru ekmeğe, ‘Ey hancı, şu ekmeğimi bir ıslat, ebyayı ecdadın sağlığına, getir!’ Hancı acıyarak ekmeğini dervişin getirdi önüne, ihtiyar hâline yazıklanarak, nihayet Köroğlu hem zarlandı, hem ekmeği yedi, amma birtakım yolcular da devrişi seyrediyorlardı.” (Kaplan vd. 309).

Kirmanşah Hikâyesi’nde Kirmanşah, Yemen ülkesinin padişahının kızıyla güreşmek amacıyla oraya gittiğinde dünyanın dört bir yanından yiğitler ve onları izlemek için gelen seyircilerin şehri doldurduğuna şahit olur. Hanlar, şehre gelen misafirlerin konaklamaları için ideal yerlerdir. Hikâyede hanlara gösterilen ilginin büyük olduğu şu şekilde aktarılmaktadır:

“Yemen şehrinin içerisi dopdoli, hanlar, kahveler ağzına gadar seyirci dolmuşdi, yatacak yer galmamışdi.” (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* 61).

Bazen gelenlerin çokluğuna göre hanlarda yoğunluk yaşanmaktadır. Bu durumda hancı, hancının tek başına idare etmesi zor olmaktadır. Bu nedenle hancılar yanlarına yemek, çamaşır, temizlik vb. işler için yardımcı elemanlar almaktadırlar. Latif Şah Hikâyesi’nde Latif Şah’ın eşi ormanda bulunarak hana getirilir ve hancıya kadının kimsesiz olduğu söylenir. Hancı da işlerinin yoğunluğundan dolayı Latif Şah’ın eşini yanına çamaşırıcı olarak alır ve ona yemek, kalacak yer ve emeğinin karşılığı olarak da para verir.

“Anne benim bu hana bir çamaşırıcı lazım. Seni de münasib gördüm. Gelen giden yolcuların çamaşırını yıka. Sene de ücret vereyim.” (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II* 93).

Halk anlatılarında gurbete çıkan kahramanın yolu bir şekilde hanlara düşmektedir. Bu durumda anlatıcı han ve hancıları bazen detaylı bazen ayrıntıya girmeden tasvir eder. İncelenen metinlerdeki tasvirlerde hancılar yardımsever, hoşgörülü, merhametli, anlayış sahibi, çözüm odaklı ve misafirperver kişilikleriyle ön plana çıkarılmıştır.

Marangozluk

Marangoz, ağaç işleriyle uğraşan kimseye denir. Marangozluk ise ham ağacı kesme, biçme vb. işlemlerden sonra yeni eşyalar ortaya çıkarma zanaatıdır. Bu meslek, ince işçilik gerektirdiği için el becerisi olan kişiler tarafından tercih edilmektedir.

Köroğlu-Han Niğâr-Hasan Bey-Telli Niğâr Kolu’nda Köroğlu’nun oğlu Hasan Bey okul çağındadır. Bir gün okul dönüşünde arkadaşları ertesi gün kavga edeceklerini ve Hasan Bey’den de tarafını seçmesini isterler.

Hasan Bey ise kimsenin desteklemediği yalnız olan arkadaşının tarafını seçer. Ertesi gün iki kişiye karşı on dokuz kişi kavga edecektir. Bunun için Hasan Bey, okul dönüşünde bir marangoza uğrar ve kendisine bir sopa yapmasını ister. Marangoza istediği sopanın tarifini verir ve marangoz da tarife uygun şekilde çocuğun istediği sopayı yapar.

Meğer marangoz, bir kerestelik, bir kereste dükkânının duvarına dayamıştı. “Selamünaleyküm usta” dedi. Ustabaşını kaldırıp Hasan Bey’i gördü.

“Aleykümselam Hasan Bey!” dedi.

“Usta, şu direği bana bir değnek yapar mısın?” dedi. “Yarın düşüş edeceğim. Kime vurursam belki bana kolu kalkmaya!” (Kaplan vd. 106-107).

Destanın devamında marangoz, çocuğun bütçesini düşünerek ilk önce işi almak istemez. Hasan Bey, marangozun tereddütlü davranışı karşısında sanatkârlığının önemini vurgular, bunun üzerine marangoz onun istediği tarzda bir sopa yapabileceğini dile getirir. Marangoz, ham keresteyi işleyerek Hasan Bey’in istediği tarzda bir sopaya dönüştürür. Marangozların eli, malzemeleri şekillendirmeye yatkındır. Bu yönüyle marangozlar el becerileri güçlü, yaratıcı bir kimliğe sahiptirler. Ahşabın işlenerek bir faydaya dönüştürülmesi, esasen bir marangozluk faaliyeti olup ahşap hakkında bilgili ve ahşabın işlenmesi konusunda becerikli marangozlarca gerçekleştirilmektedir (Usta 41).

“Ustam, sen bir sanatkâr adamsın, hiçbir sanatkâr, sanatını yapmam diyemez, elinden geldiğini yapar. Yani bu direk değnek olmaz mı?” deyip sordu. Usta durdu.

“Evet, olur oğlum.”

“Ha, e, olursa niçin olmaz diyorsun?”

Hasan Bey bu bir kereste, zay olup bir değnek olduğu zamanda, ağır düşer sana, pahalı oturur.

“Fiyatını sana sormadım, söyle! Şimdi bundan bana bir değnek yapacaksın. Ama değneğin tarifini şöyle veriyorum ki benim ağırlığının yarısı olsun! Kaç hokka gelirse benim mukabilimde yarı olsun. (Kaplan vd. 106-107).

İncelenen metinlerde marangoz, müşterisinin çıkarını kendi çıkarından çok önemseyecek kadar tokgözlü bir kişiliğe sahiptir Destanda meslek folkloru bağlamında esnaf müşteri ilişkisi, hammaddenin işlenmesi, ustanın el becerisi, iş yerinde ürünlerin sergilenmesi, iş yerinin dekoru ve ürün hakkında pazarlık vb. ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır.

Demircilik

Türklerin en eski el sanatlarından biri de demirciliktir. Demir, çok eski zamanlardan beri Türklerin yaşantısının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Türklerde demir ve demirciler gücün ve otoritenin simgesi olarak bilinmektedir (Özdemir 495). Günümüzde fabrikalaşmayla birlikte unutulmaya yüz tutmuş meslekler arasında yer alan demircilik zor olmasının yanı sıra sabır da gerektirir.

Türkler demirden çeşitli ürünler yapmışlardır. Bunlar arasında silahlar ayrı bir yere sahiptir (Yağcı 143). Köroğlu Destanı'nın Köroğlu-Han Nigâr-Hasan Bey-Telli Nigâr Kolu'nda Köroğlu'nun oğlu Hasan Bey marangoza yaptırmış olduğu dövüş aletini (sopa) daha kullanışlı hâle getirmek için demirci ustasının yanına giderek sopanın çevresine mısır (çivi) hazırlatır. Böylece alet sıradan sopa konumundan çıkarak savaş aleti hüviyeti kazanır.

Demirciler, el sanatında hünerli oldukları için nesnelere istedikleri biçimi verebilmekte ve çeşitli fonksiyonlar kazandırabilmektedir. Ustalar, müşterilerinin verdiği siparişlere uygun olarak da üretim yapmaktadır. Hasan Bey, marangozun yapmış olduğu sopanın çevresine çivi çaktırmak için demirciye gider. Demirciye isteklerini söyler ve aralarında geçen diyalog şöyledir:

Hasan Bey, görenler çocuğa maşallah deyip, nihayet üç beş dükkân aşağı inerek, bir demirci dükkânının önüne vardı.

“Selamünaleyküm ustam!” deyip, Demirci:

“Aleykümselâm Hasan Bey”

Bu değneği tart! Kaç hokka gelirse, eğer ağırlığınca, etrafına mısır çakacaksın! Yarın dövüşeceğim. Kime vurursam, önümden kaçmasın! (Kaplan vd. 107).

Esnaflar gelen müşterilerin isteklerini yerine getirmekle görevlidir. Çünkü onlardan hizmetlerinin karşılığı olarak kazanç elde etmektedirler. Esnafılıkta her ne kadar müşteri memnuniyeti ön planda olsa da kendilerini oyalayacak işlerden uzak durmakta ve bu işleri geri çevirmektedirler. Destanda, Hasan Bey'in isteklerini yersiz bulan demirci ustası bu işi yapmak istemez ancak Hasan Bey'den talep ettiği ücreti alınca hemen işi kabul eder.

Demirci güldü. “Oğlum, bu değneğin, boşunun, altından kalkan pek az bulunur. Dolusu nasıl olur?”... Demirci başından def etmek için;

“Bir altınımı alırım.” dedi.

Hasan Bey elini cebine soktu, ustaya dediğini verdi. “Ahan sana bir altın!”

Demirci bunalarak, nihayet çıraklarını cem edip, değneğin aya-rınca tartıp, on dört hokka mı, yirmi hokka mı ne ise mukabilinde etra-fına mısır çakar (Kaplan vd. 107).

Demircilik, marangozluk gibi el becerisi isteyen bir meslektir. Destanda meslek folkloru bağlamında demircilikle ilgili olarak esnaf-müşteri ilişkisi, ustanın el becerisi, usta-çırak ilişkisi ve ham madde ve ürünün işlenişi hakkında bilgilere ulaşılmaktadır.

Değirmencilik

Değirmencilik, hububatın un hâline dönüşüm işlemlerini yürüten ve organize eden bir meslek dalıdır. Bu mesleğin tarihi milattan önceki asırlara kadar uzanmakla birlikte Türklerin değirmencilik konusundaki tecrübeleri Hunlara dayanmaktadır (Açıkel 27). Değişen yaşam şartlarına ve gelişen teknolojiye bağlı olarak zaman içinde değirmenlerin çeşitli türleri ortaya çıkmıştır.

Keloğlan'ın Kır Atı Kaçırıldığı Kol'da Silistre Paşası Hasan Paşa, Köroğlu'nun Kırat'ını getirene kız kardeşi Perizat'ı vereceğini vaat eder. Vaadi duyan Keloğlan, önce Köroğlu'nun yanına at bakıcısı olarak işe girer. Bir süre sonra da Kırat'ı kaçırıp yol üzerindeki değirmene sığınır. Burada değirmenciye korkutarak kıyafetlerini onunla değiştirir. Ardından da atla birlikte Silistre'nin yolunu tutar.

Keloğlan, değirmene ulaştığında değirmenci, değirmen taşlarını indirmiş, taşlara diş açmaktadır. Değirmenlerin en canlı ve işlek olduğu dönem tarladan ürünlerin kaldırıldığı ve kışlık hazırlıkların gerçekleştirildiği zamanlardır. Bu dönemden önce değirmenciler değirmenin gerekli tadilat ve bakımını gerçekleştirmelidir. Buradaki amaç öğütülen unun kaliteli olması ve müşteri memnuniyetidir. Bu durum destanda şöyle anlatılmaktadır:

“Meğer gediğin önünde idi, gediğin üstüne çıktı ki gediğin o yüzü çukurluk, çukurda bir değirmen. Meğer o değirmenci taşı indirmiş, giran ederdi. Sabaha da kalmış iki saat, olur ki:

“Sabah açılır, müşteri zahire getirirse, taşı gran edeyim, müşteri gelirse, memnun kalsın.” (Kaplan vd. 91).

Öğütülen buğday karşılığında değirmencinin aldığı buğdaya *hak almak* denir (Demir 176). Günümüzde hak alma geleneği kırsal kesimlerde devam etmekle birlikte genellikle değirmene gelen müşteriler hizmetin karşılığı olarak para ödemektedir. Destanda değirmene gelen Keloğlan değirmencinin dalgınlığından faydalanarak ona Köroğlu'nun buğdaylarını iri

öğüttüğünü ve kırkta bir haktan daha fazlasını aldığını söylemektedir. Değirmenci ise kendisine yöneltilen bu suçlamaları kabul etmez. Bu durum destanda şöyle geçmektedir:

Değirmenci taşı indirmiş granlarken, Keloğlan yanaştı değirmenin kapısına, içeri girdi.

“Ulan daha ne diyessin. Köroğlu'nun unların iri öğütmüşsün bir, ikincisi kırkta bir hak, gurik alırken, koddan bir urup hak almışsın.”

Değirmenci durdu:

“Ula Keloğlan, kim dedi sana? Koddan bir urup hak olur mu? Bir gurik hakkım var oğlum.” (Kaplan vd. 91).

Değirmende buğdayı öğütmek için sıra beklemeye *nöbet tutmak* denilmektedir. Özellikle değirmenlerin az olması ve değirmene getirilen buğdayın takibini yapmak nöbet tutmayı zorunlu hâle getirmiştir. Bir dönem üç-beş gün hatta bir haftaya yakın nöbetlerin tutulduğu da olmuştur. Destanda nöbet tutma eylemi doğrudan geçmemesine rağmen değirmenci kılığına giren Keloğlan, Köroğlu'na değirmenciye değirmende nöbet tutan birisi olarak tanıtaçağını söyler.

Ulan diye geliyor. Değirmenci sen beni tanır mısın? Ben senin baban ekmeğini çok yemişim. Oğlum, gel sen üstün soyun, bana ver! Ben üstümü sana vereyim. Senin baban ekmeği hatırı için, Köroğlu gelirse, ben Köroğlu'na derim ki ağa ben burda nöbetçi idim, değirmenci hiç kimseden bir urup hak almadı. Bir kurik aldı. Belki Köroğlu'nun hırsı iner de, geri döner, gider. Yoksa o gelişle gelirse, seni söyletmez, öldürür. (Kaplan vd. 91).

Değirmene gelenlerin nöbet tutmasıyla ilgili durum Kirmanşah Hikâyesi'nde de karşımıza çıkmaktadır. Hikâyede bir an önce buğdayını öğütmek isteyen kimseler, çeşitli hediyelerle değirmencilerin gönlünü ederek sıra beklemeden işlerini hızlandırmaktadır. Hikâyede müşterilerin değirmenciye yoğurt, kete, helva börek gibi evde hazırlanan yiyecekler getirdikleri görülmektedir.

“O gün arabalarının gelen zegre ve sahipleri değirmançıya çok bahış, yadiğar getirdiler. Al değirmançı kimi yogurd kimi kete, kimi halva kimi börek, değirmançı gelen ganimeti heman evine getirdi.” (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* 128).

Değirmen taşının altında bulunan, genellikle 2 metreye 2 metre boyutunda, 1,5 metre yüksekliğinde olan yere *domuzluk* denir. Su değirmenlerinde oluktan gelen su, domuzlukta bulunan çarka dökülerek onu hareket ettirmekte ve buradan tahliye olmaktadır (Seymen 118). Destanda, Keloğ-

lan, değirmenci ile kıyafetlerini değiştirdikten sonra değirmenci Köroğlu'nun kendisine zarar verebileceği korkusuyla domuzluğa saklanmaktadır.

Değirmenci soyundu üstünü. Keloğlan'ın üstünü değirmenci giyindi, değirmencinin üstünü de Keloğlan giydi. Değirmenci Köroğlu'nun korkusundan girdi domuzluğa.

...

Değirmenci nasıl Köroğlu'nun sesini domuzlukta duyması ile büzldü kaldı. Halt etmiş ki bir kere. Keloğlan da, kafayı eğmiş, taşı gıran edip, taş ise, her tarafa yüz direm hoppuluyor. (Kaplan vd. 92).

Değirmencilik çalışma şartları zor, emek gerektiren ve getirisi az olan bir meslek olduğu için genellikle gençler tarafından tercih edilmemektedir. Bu nedenle halk anlatılarında karşımıza çıkan bu meslek erbapları genellikle yaşlı ve işini güç bela devam ettiren kimselerdir. Ancak değirmenler, besin kaynaklarımızın çoğunun temel maddesi unun elde edildiği yer olduğu için de hiçbir zaman boş kalmamakta genellikle halk anlatılarında gurbete çıkan kahramanların uğrak yerleri arasında yer almaktadır.

Şah İsmail Hikâyesi'nde, Şah İsmail kuyudan kurtulduktan sonra yolda karşılaştığı bir çobandan bir koyun alarak onun işkembesini başına geçirir ve keloğlan olur. Daha sonra bir değirmene denk gelir. Değirmenci, yaşlı birisidir ve çalışacak takati yoktur. Şah İsmail, değirmencinin yanında çirak olarak çalışmak ister ancak değirmenci ona karın tokluğuna iş verebileceğini söyler. Bu durum hikâyede şu şekilde anlatılmaktadır:

“Ey Yerebbi bene benden yakın sensen. Her şeyi bu anda bilen sen. Benim daa daşgıran etmek, degirmançılık çağım geçdi. Bene lütfet bir sebep halget beni bu yohsullukdan ve endişeden gurtar” ... “Ey deliganlı benem garşilk seni çalışdıracak pulum yok. Garın tokluğuna çalışırsan işte degirman, işde ben işde sen (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* 215- 216).

Değirmenler, eskiden su kaynakları çevresine inşa edilmiştir. Çünkü değirmen taşıyı çeviren gücün kaynağı su idi. Dere üzerinde suyun akışını, gücünü kesebilecek bir sorun değirmencinin tüm işlerinin aksamasına neden olmaktaydı. Bu nedenle değirmenciler, değirmenle uğraşmanın yanında su yolunda meydana gelebilecek sorunları takip etmek ve çözmek zorundaydı. Kirmanşah Hikâyesi'nde benzer bir durumla karşılaşıldığı görülmektedir. Kirmanşah, Herat hükümdarının kızı Mahperi'yi alıp ülkesine dönerken kız kaybolur ve su deresi vesilesiyle bir değirmene ulaşır. Kız, değirmene geldiğinde ihtiyar değirmenci çalışmaktadır. Değirmene gelen suyun önü bazen tıkanmaktadır ve değirmenci durumu fark edince yolu kapatan ağır taşları kaldırarak suyun değirmene gelmesini sağlamaktadır (Sakaoğlu vd. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I* 127).

Birçok gıdanın ana maddesi olan buğdayın işlendiği değirmenler, halkın hayatında önemli yer tutmaktadır. Meslek folkloru bağlamında değerlendirildiğinde değirmencilik maddi karşılığı yetersiz olduğundan dolayı tercih edilen bir meslek olmadığına, bu mesleğin hangi yaş gruplarınınca tercih edildiğine, değirmencilikle ilgili terimlere, değirmenlerin konumuna, değirmencilik zorluklarına, değirmencilerin birçok zorluğun üstesinden gelebilecek yeterliliğe ve donanıma sahip olması gerektiğine ilişkin bilgilere ulaşılmaktadır.

Seyislik

Doğayla doğrudan bağlantılı olan meslekler etrafında bir kültür oluşmuş ve bu kültür geleneksel yöntem ve araçlarla kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Uzun süre atlı-savaşçı-göçebe bir yaşam tarzı benimseyen Türkler için at bakıcılığı yani seyislik kültürel hayatta kendine yer edinmiş mesleklerdendir.

Koroğlu'nun Zuhuru Kolu'nda Koroğlu'nun babası Ruşen, Bolu Beyi'nin yanında seyislik yapmaktadır. Destanda seyislik sıradan bir meslek olmayıp diğer meslek grupları gibi bu işi icra edenlerin bazı özellikleri taşıması gerektiği vurgulanmaktadır. İstenilen nitelikte at bulabilmek, atları iyi tanımak, bilgi birikimi ve tecrübe bu meslekte aranan özelliklerdir (Belek 121). Nitekim destanda Bolu Beyi, seyisi Ruşen'e kendisi için dünyada eşi benzeri bulunmayan iki tay bulmasını ve bunları yetiştirmesini ister.

“Bize iki tane Anadolu'dan at getir, ama öyle at bul ki dünyada o atların ikisinin eşi daha bulunmaya. Biçimde ve kaçışta, o küheylanları hiç daha başka bir biçimde, o küheylanlar at tutmaya.” (Kaplan vd. 1).

Seyisler belirli özelliklere sahip tayları yani iyi cinsleri alıp özel bir bakımla büyütür. Destanda Ruşen, diyar diyar gezdikten sonra deneyimlerine dayanarak bir kır, bir de doru atı seçer. Tayların görünüşünden çevresindekiler onların kötü olduğunu düşünmektedir. Oysaki Ruşen yıllardan beri seyislik yaptığı için tayları daha görür görmez onların iyi cins olduğunu anlamıştır.

“Zannediyor ki iki tane kötü küheylan tay. Ama İmrahor ha anladı tayların ne olduğunu. Sanatkâr adam, yaşını imrahor da geçirmiş, biliyor.” (Kaplan vd. 2).

Bolu Beyi, seyisi Ruşen'in kendisi için seçtiği tayları beğenmez ve Ruşen'in gözlerine mil çektirir. Oysaki mesleğinin hakkını veren Ruşen tayların durumunu gayet iyi bilmektedir ve onları besleme görevini Oğlu Ali'ye verir. Ruşen burada oğlu Ali'ye gerekli talimatları vererek seyisliği öğretmektedir. Sonuçta seyislik bilgilerin aktarılması yoluyla gerçekleştiği

için yaygın olarak babadan oğula veya usta-çırak ilişkisi etrafında öğrenilmektedir (Belek 121). Ruşen'in aktardığı bilgilerin bazılarını oğlu ciddiye almayınca Ruşen bu mesleğin bir sanat olduğunu şu şekilde dile getirir:

“Oğlum”, dedi. “Ben senelerden beri bu sanatım imrahor küheylanın ne olduğunu bilirim oğlum, sanatım o.” (Kaplan vd. 11).

Atlı-göçebe hayat kültürünün ürünü olan destan ve halk hikâyelerinde atla ilgili birçok bilgi yer almaktadır. Köroğlu Destanı'nda ve varyantlarında Köroğlu'nun atlara ayrı bir önem verdiği bilinmektedir. Destanda, at bakıcılığı yani seyislik meslek folkloru bağlamında değerlendirildiğinde; atların üremesinden, bakım ve beslenmesine kadar pek çok şey bu mesleğin sınırları içerisine girmektedir. Bu meslekteki başarının ise belli bir bilgi birikimi ve tecrübeyle gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Sonuç

Meslek folkloru, içerisinde ortaya çıktığı toplumun kültürel belleğinde yer edinerek nesilden nesile aktarılmaktadır. Bu aktarımın taşıyıcılarından biri de toplumun yaratımı olan halk anlatıdır. Anlatılar, genellikle yayıldığı coğrafya ve kültürün etkisinde şekillenir böylece yöresel ve millî bir kimlik kazanır. Anlatılarda hem geçmişin hem de güncelin izlerini bir arada görmek mümkündür.

Çalışmada Behçet Mahir'in destan ve halk hikâyelerindeki meslek folkloru unsurlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Elde edilen veriler ışığında değişen yaşam koşulları ve teknolojiyle birlikte bu mesleklerin bazılarında birtakım değişiklikler meydana geldiği, bazılarının ise tamamen unutulduğu görülmektedir. Metinlerde meslekler, belli başlı özellikleriyle anlatılırken usta ile çırak, müşteri ile iş yeri sahibi, iş yeri sahibi ile tüccar arasındaki ilişkiler ana kurguyu oluşturmaktadır. Bunun yanında iş yerinde kullanılan araç gereçler, giyim-kuşam malzemeleri, mesleğe ilişkin terimler ve meslekle ilgili söz varlığı unsurları da meslek folklorunun çalışma sahasına girmektedir.

İncelenen metinlerde mesleklerin icra biçimleri metnin kurgusuna uygun olarak aktarılmıştır. Nalbantların işini yaparken örs ve çekiç kullanması ve demire şekil vermesi mesleğin zorluğunu vurgulamakla beraber mesleğin bilek gücü yerinde olan kişiler tarafından yapılması gerektiğini de göstermektedir. Değirmencilikte ise değirmencilerin birçok alanda yetenekli olmaları gerektiği vurgulanmaktadır. Değirmencilerin sadece un öğretmekle görevli değil, aynı zamanda iş yerinde yaşanan teknik aksaklıkları da giderebilecek donanıma ve yeterliliğe sahip kişiler olduğu anlaşılmaktadır.

Meslek folkloru içerisinde usta-çırak ilişkisi kültürel bir yapıya sahiptir. İncelenen metinlerde nalbantlık ve demircilik mesleklerinde usta-çırak ilişkisine değinildiği görülmektedir. Nalbantlıkta çıraklar kazandıkları tecrübelerle göre zamanla kalfa ve usta olmaktadır. Ustalar, yanlarında çalışan kalfa ve çıraklarına gerektiğinde iş yerlerini emanet edebilecek kadar güvenmektedir. Demircilikte ise usta, müşterisinden aldığı siparişi yaparken çıraklarını başına toplamakta hem onlara işin inceliklerini göstermekte hem de onların yaparak-yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır.

İncelenen metinlerde meslek erbapları meslekle özdeşleşen bazı özellikleriyle yer almaktadır. Demirci ve marangozlar el becerisi ve bilek güçleriyle; hancılar ve kahvehaneciler nezaketleriyle, çerçiler ve kervancılar gözlem yetenekleriyle; değirmenciler maharetli olmalarıyla, seyisler tecrübeleriyle ve kasaplar kendi aralarında örgütlenmeleriyle öne çıkarılmıştır.

İncelenen metinlerde bazı mesleklere ilişkin terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu terimler meslek folkloruyla ilişkilidir. Örneğin kasaplıkla ilgili pazar, kasapbaşı, högeç, davar, sürü; değirmencilikle ilgili domuzluk, hak alma, zahire, giran etmek gibi kelimelerdir. Bu kelimelerin bir kısmı günümüzde unutulmuş bir kısmı ise işlerliğini yitirmiştir. Bunların tespiti ve kaydı literatüre katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak incelenen metinlerde, meslek folkloruyla ilgili birçok unsurun yer aldığı belirlenmiştir. Halk anlatılarında sadece olayın kurgusu değil; aynı zamanda anlatıcının ustalığına bağlı birçok kültürel değer aktarımı da metin içerisinde yer almaktadır. İlgili metinlerde Behçet Mahir tarafından kültür coğrafyamızdaki meslekler, bazen ayrıntılı bazen de ayrıntıya inmeden sunulmuştur. İlgili çalışmadan hareketle bundan sonra yapılacak araştırmalarda meslek folklorunun ne şekilde incelendiğine yönelik benzer çalışmalar ya da bu çalışmanın sonuçlarıyla ilintili karşılaştırmalı çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Abalı, İsmail. "Meslek Folkloru Bağlamında Zeytincilik (Gözkaya Köyü/Aydın Örneği)." *Ulakbilge*, c. 2, no. 3, 2014, ss. 115-139.
- Aça, Mustafa. "Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış." *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, c. 1, no. 1, 2015, ss. 111-137.
- Açıkel, Ali. *XI. Asırda Orta Asya Türk Boylarında Sosyal Hayat İçinde Meslek ve Sanatlar*. 1990. Marmara Ü, Yüksek lisans tezi.
- Akazan, Feridun. *Türk Han ve Kervansarayları*. Berksoy Matbaası, 1963.

- Alptekin, Mehmet ve Tuba Kaplan. "Bamsı Beyrek Destanında Selamlaşma." *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, c. 6, no. 4, 2017, ss. 2522-2544.
- Arıoğlu, İbrahim Ethem. *Geleneksel Meslekler Halk Kültürünün Üretime Taşınan Yönü Olarak Zanaatlar ve Zanaatkârlar*. Akçağ Yayınevi, 2019.
- Aykanat, Nuray. *Sözlü Kültür Ortamının Gezici Seyyar Satıcıları: Çerçiler*. 2009. Gazi Ü, Yüksek lisans tezi.
- Bayat, Fuzuli. "Köroğlu Destanında Kasapoğlu." *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, c. 3, no. 2, 2011, ss. 79-88.
- Belek, Kayrat. "Eski Türklerde At ve At Kültürü (Dünden Bugüne Kırgız Kültürel Hayatı Örneği)." *Gazi Türkiyat*, no. 16, 2015, ss. 111-128.
- Çelik, Ali. "Sosyo-Kültürel Boyutuyla Seyyar Satıcılar, Unutulmuş Bir Halk Bilgesi Çerçi ve Erzurum'dan Bir Çerçi Fıkrası." *Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu*, 25-27 Nisan 2007, Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayını Bildiriler- 1, 2007, ss. 283-291.
- Çobanoğlu, Özkul. *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*. 3F Yayınevi, 2007.
- Demir, Erdal. *Karaman'da Geleneksel Mesleklerin Söz Varlığı*. 2019. Karamanoğlu Mehmetbey Ü, Yüksek lisans tezi.
- Doğramacıoğlu, Hüseyin. "Similar Women Characters in Turkish Folk Tales and Novels." *Turkish Studies*, c. 10, s. 8, 2015, ss. 941-948.
- Duymaz, Ali, ve Halil İbrahim Şahin. "Meslek Folkloru Kapsamında Geleneksel Mesleklerdeki Pir İnancı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Millî Folklor*, c. 22, no. 87, 2010, ss. 101-121.
- Ersoy, Akın. "Nalbantlık Zanaatı ve İzmir." *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi*, no. 73, 2003, ss. 11-22.
- Fedakâr, Pınar ve Nükte Sevim Derdiçok. "Meslek Folkloru Bağlamında Kıyı Ege Kadın Balıkçı Folkloru." *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 19, no. 36, 2016, ss. 95-106.
- Ilıca, Ali. "Çorum'da Tarihî Bir Yapı: Veliyyüddin Paşa (Velipaşa) Hanı ve Vakfiyesi." *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 9, no. 9, 2000, ss. 507-536.
- İpek, Metin. *Meslek Folkloru Bağlamında Ankara (Ulus-Rüzgârlı) Dolmuşçuluğu*. 2017. Gazi Ü, Yüksek lisans tezi.
- İrmak, Cansu. *Ardahan'da Meslek Folkloru ve Meslek Eğitimi Üzerine Bir Araştırma*. 2020. Marmara Ü, Yüksek lisans tezi.
- Kaplan, Mehmet, Mehmet Akalın ve Muhan Bali. *Köroğlu Destanı*. Sevinç Matbaası, 1973.
- Kaplan, Tuba. "Kilis Masallarında Yeraltı Dünyası Hakkında Tespitler." *Çukurova Araştırmaları*, c. 6, no.1, 2020, ss. 191-199.
- Komser, Nuray. "Meslek Folkloru Bağlamında Çerçiler." *ERDEM*, no. 75, 2018, ss. 167-182.

- Köse, Serkan ve İskender Korkmaz. "Türk Kültüründe Çerçi ve Çerçilik Üzerine." *Halk ve Bilim Arasında Bir Ömür Prof. Dr. İsmail Görkem Armağanı*. Hazırlayanlar Erhan Çapraz, Betül Görkem, Recep Tek Erol Aksoy, Uğur Başaran, Nilgün Aydın, Kömen Yayınları, 2020.
- Marcus, Laura R. ve Marianne T. Marcus. "Occupational Folklore." *The Emergence Of Folklore in Everyday Life: A Fieldguide and Sourcebook*. Tricks-ter Press, 1990. pp. 121-132.
- Okuşluk Şenesen, Refiye. "Halk Hikâyesi Metinlerinin Nesne Dünyasından Örnekler." *Asia Minor Studies*, c. 6. no. 12, 2018, ss. 272- 296.
- Osmanağaoğlu, Şule. "Cumhuriyet Döneminde Nalbant Okulları, Kursları ve Nalbantlık". *II. Ulusal Veteriner Hekimliği Tarihi ve Mesleki Etik Sempozyumu*. 24-26 Nisan 2008, Hazırlayanlar Aşkan Yaşar, Ali Yiğit ve Serdar İzmirli, *Bildiriler Kitabı*. 2008, ss. 151-155.
- Ögel, Bahaeddin. "Türklerde Köy ve Şehir Hayatı (Göktürklerden Osmanlılara)." *Türk Kültür Tarihine Giriş I*. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Örkün, Berkant. *Meslek Folkloru Bağlamında Mersin'de Balıkçılık*. 2016. Mersin Ü, Yüksek lisans tezi.
- Ötkem, Burhanettin. *Türkiye'de Nalbandlık*. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Yayınları, 1939.
- Özdemir, Mehmet. "Geleneksel Meslekler ve Bir Ustanın Hikâyesi: Giresun'da Demircilik." *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 14, no. 21, 2019, ss. 493-510.
- Özkan, Selin. *Geçmişten Günümüze Kahvehaneler, Kahvehanelerin Sosyal Yaşamdaki Yeri ve Önemi: Aydın Merkez Örneği*. 2007. Adnan Menderes Ü, Yüksek lisans tezi.
- Sakaoğlu, Saim, Ali Berat Alptekin, Yurdanur Sakaoğlu ve Esmâ Şimşek. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri I*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1997.
- Sakaoğlu, Saim, Ali Berat Alptekin, Yurdanur Sakaoğlu ve Esmâ Şimşek. *Meddah Behçet Mahir'in Bütün Hikâyeleri II*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1999.
- Seyirci, Musa. "Antalya'da Nalbantlık Sanatı." *Türk Etnoğrafya Dergisi*, no. 69, 1991, ss. 149-161.
- Seymen, Adem. "Bayburt'ta Değirmencilik ve Etrafında Gelişen Kültürel Unsurlar." *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, no. 9, 2021, ss. 111-126.
- Şahbaz, Selin. *Geçmişten Günümüze Kahvehaneler, Kahvehanelerin Sosyal Yaşamdaki Yeri ve Önemi: Aydın Merkez Örneği*. 2007. Adnan Menderes Ü, Yüksek lisans tezi.
- Şemseddin Sami. *Kâmûs-ı Türkî*. Çağrı Yayınları, 2004.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998.
- Türkhan, M. Sait. "Celep." *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını. 2016.

Usta, İlker. “Ahşabın İşlenmesi ve Bir Faydaya Dönüştürülmesi İçin Gerçekleştirilen Özgün Bir Faaliyet Olarak Marangozluk.” *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, c. 8, no. 1, 2019, ss. 41-49.

Yağcı, Mehmet. *Türk Kültüründe Demir ve Demircilik (VI-XII. Yüzyıllar)*. 2015. Afyon Kocatepe Ü, Yüksek lisans tezi.

Yıldız, M. Cengiz. “Kahvehanelerin Sosyal Hayattaki Yeri.” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c. 8, no. 2, 1996, ss. 152-184.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.